

Rotterdamse koopmanshuizen herbouwd

W.W. TIMMERS

Na het gereedkomen van de Willemsspoortunnel naast het Witte Huis zijn er drie waardevolle 18de-eeuwse koopmanshuizen weer herbouwd. Het gaat hier om een vrij unieke reddingsoperatie: niet alleen zijn deze huizen in al hun onderdelen in 1987 zowel uit- als inwendig zorgvuldig gedemonteerd en zullen zij na montage weer in hun oorspronkelijke luister te zien zijn, ook de operatie die hiertoe heeft geleid, is zeker voor Rotterdam heel uitzonderlijk te noemen. Bovendien zijn er vijf andere 19de-eeuwse panden herbouwd, waaronder twee vroegere notariskantoren en een tweetal pakhuizen. Wat de gevels en de dakopbouw betreft is dit gebeurd volgens een bestek, gemaakt overeenkomstig de bestaande huizen en met gebruikmaking van een aantal (gedemonteerde en tijdelijk opgeslagen) cultuurhistorisch waardevolle elementen.

De koopmanshuizen vlak vóór de sloop. Rechts op de foto het Witte Huis.

De eerste vier panden, waaronder één van de drie rijksmonumenten (Wijnhaven nrs. 7-13; Wijnstraat 8-14) zijn op 8 april 1994 officieel overgedragen door de restauratieaannemer, *Koninklijke Woudenberg Ameide*, aan de nieuwe eigenaar, een Rotterdamse beleggingsmaatschappij. De vier huizen zijn langdurig gehuurd door de Koninklijke Marine en de Stichting Historische Verzamelingen Korps Mariniers ten behoeve van het Mariniersmuseum en het Centrum voor de Presentatie van de Koninklijke Marine in Rotterdam. In 1984 leek het lot van de drie 18de-

eeuwse koopmanshuizen bezegeld. Alle beslissingen voor de aanleg van de spoortunnel waren genomen, zowel door de gemeenteraad van Rotterdam als door het Rijk en de sloopvergunning was aangevraagd. De Stichting Ir J. Trompfonds nam in dat jaar het initiatief deze voor de Maasstad unieke huizen te redden. De reddingsoperatie geschiedde in nauwe samenwerking met Stadsherstel Historisch Rotterdam N.V. en de Bond Heemschut. Deze huizen zijn uniek, omdat door het bombardement van mei 1940 en de afbraak nadien van nog resterende gedeelten in het oude hart

van de stad deze drie panden de laatste zijn van dit type in Rotterdam. In het Rotterdamse koopmanshuis had de koopman zijn kantoor en woonde hij met zijn gezin, terwijl er op de begane grond ruimte was voor (beperkte) opslag van goederen. Anders dan in de rest van het centrum van Rotterdam heeft het gebied van de Oude Haven, de Wijnhaven (oostelijk gedeelte) en het westelijk gedeelte van het Haringvliet nog in aanzienlijke mate het aanzicht en de sfeer behouden van het Rotterdam van vóór mei 1940.

Hoegenfonds Heemschut

Een intensieve actie bij de fracties in de Rotterdamse gemeenteraad en het Ministerie van WVC leidde ertoe dat het Trompfonds via een op 17 april 1986 breed aangenomen motie-Zijlstra/Ter Kuile/de Rijk een opdracht kon geven aan de Delftse hoogleraar in de funderingstechniek *prof. ir. A.F. van Weele* op korte termijn met een rapport te komen. In dit rapport (begin juni 1986) zette hij een ingenieuze constructie uiteen, die de ondertunneling van de rij huizen mogelijk maakte. Deze hield in dat de fundering van de drie koopmanshuizen zou worden overgenomen door reusachtige betonnen balken boven de tunnelschacht, rustend op diepwanden aan weerszijden van de spoortunnelbuis. Daarmee werd de stelling van Gemeentewerken en de N.S. in een advies aan de gemeenteraadcommissie dat de aanleg technisch onmogelijk was zonder de koopmanshuizen eerst af te breken, overtuigend weerlegd. Het Hoegenfonds van Heemschut heeft, tesamen met enige Rotterdamse

particuliere fondsen, het opstellen van dit rapport financieel mogelijk maakt.

Daarnaast verklaarde WVC zich bereid opnieuw te spreken met B en W van Rotterdam en de particuliere organisaties over mogelijkheden tot behoud van de panden.

Sloopvergunning vernietigd

Als voorzorgsmaatregel – en ook om wat druk op de ketel te zetten – hadden het Trompfonds en Stadsherstel in januari 1986 beroep ingesteld bij de Kroon tegen de sloopvergunning, die eind oktober 1985 was afgegeven zonder dat zij hiervan op dat moment op de hoogte waren. De Raad van State heeft uiteindelijk de doorslag gegeven: op diens advies heeft de Kroon op 28 januari 1987 de sloopvergunning voor de drie koopmanshuizen vernietigd.

Plan tot herbouw

In het voorjaar van 1987 is er, op verzoek van de Projectgroep Spoor-tunnel (waarin de N.S., de Gemeente en Rijkswaterstaat zijn vertegenwoordigd), een overleg gestart met het Trompfonds en Stadsherstel over een alternatief. Ook de Rijksdienst voor de Monumentenzorg nam hier actief aan deel. Dit alternatief hield in dat acht huizen – waaronder de drie monu-

menten – naast het Witte Huis aan de Wijnhaven zouden worden gedemonteerd en vanaf eind 1990 zouden worden herbouwd. Nadat er nog een aantal voorwaarden en wensen van de particuliere organisaties was gehonoreerd – waaronder een wijziging van het bestemmingsplan –, stemden deze volmondig in met dit alternatief en zagen zij af van de mogelijkheid van een nieuw Kroonberoep (het alternatief week immers af van de strekking van de beslissing van de Kroon van januari 1987).

Ook is het vroegere brugwachtershuisje in de Wijnhaven gedemonteerd en in de oude staat weer opgebouwd. Dit herinnert nu als enige bouwwerk boven de grond aan de 'luchtspoorlijn' door Rotterdam.

Het welslagen van de reddingsoperatie van de historische koopmanshuizen is in belangrijke mate ook te danken aan de voortdurende en actieve steun van een groot aantal Rotterdammers en Rotterdamse organisaties, die zich hiervoor hebben ingezet.

Koopmanskwartier

In januari 1989 is op voorstel van het Trompfonds de Initiatiefgroep Wijnhaven (IGWH) gevormd, waarin op non-commerciële basis een aantal instellingen, bedrijven en personen samenwerken met het doel publieks-

gerichte bestemmingen te vinden voor de Wijnhavenpanden. Voor ten minste vijf van de acht huizen is dit, met medewerking van het Projectbureau Waterstad van de Gemeente Rotterdam, inmiddels gelukt. Verder streeft de Initiatiefgroep er naar om dit gebied in het oude hart van Rotterdam – met de structuur van de 17de-eeuwse stadsuitleg – als 'Koopmanskwartier' een geheel eigen gezicht en aantrekkelijkheid te laten krijgen. Aan de west- en noordwestzijde van de historische Wijnhavenpanden zal immers over enkele jaren – deels op de plaats van het verdwenen luchtspoor – nieuwbouw verrijzen, waarmee dit 'kwartier' stedenbouwkundig zal worden voltooid. In het hart hiervan zal een kleinschalig plein ontstaan. De IGWH werkt daartoe samen met de Gemeente Rotterdam, de Nederlandse Spoorwegen (de vastgoedmaatschappij NEMEOG BV) en anderen.

*Corr. adres Stichting Ir J. Trompfonds en Initiatiefgroep Wijnhaven: Honingerdijk 40, 3062 NW Rotterdam.
Tel. 010-412 33 04 (Trompfonds, t.a.v. mr. W.W. Timmers).
Fax 010-422 38 91 (Initiatiefgroep Wijnhaven, t.a.v. mr. H.G. van der Windt).*

**Restauratie –
Renovatie?
Natuurlijk Tras.**

arwo
postbus 9
2100aa
heemstede
023-23 25 27

**Tras...
altijd
troef!**